

BEZDARBU RAKSTUROJOŠIE PAPILDU RĀDĪTĀJI 2010.GADĀ

Informatīvais apskats

Saturs

EKONOMISKĀS AKTIVITĀTES RĀDĪTĀJI	1
NEPILNU DARBA LAIKU NODARBINĀTAS PERSONAS, KURAS VĒLAS STRĀDĀT VAIRĀK.....	2
POTENCIĀLAIS (IESPĒJAMĀIS) PAPILDU DARBASPĒKS	2
PERSONAS, KURAS MEKLĒ DARBU, BET NAV GATAVAS TO UZSĀKT	2
PERSONAS, KURAS IR GATAVAS UZSĀKT DARBU, BET TO NEMEKLĒ.....	3
IEDZĪVOTĀJI SADALĪJUMĀ PĒC EKONOMISKĀS AKTIVITĀTES UN IZGLĪTĪBAS LĪMEŅA	3
BEZDARBU RAKSTUROJOŠIE PAPILDU RĀDĪTĀJI BALTIJAS VALSTĪS	4
METODOLOĢISKIE PASKAIDROJUMI	4

EKONOMISKĀS AKTIVITĀTES RĀDĪTĀJI

Lai gūtu plašāku ieskatu par personu loku, ko ietekmē bezdarbs, Eiropas Savienības Statistikas birojs (*Eurostat*) kopā ar dalībvalstīm izveidoja trīs jaunus darba tirgus rādītājus, kas papildina informāciju par bezdarbu (darba meklētājiem):

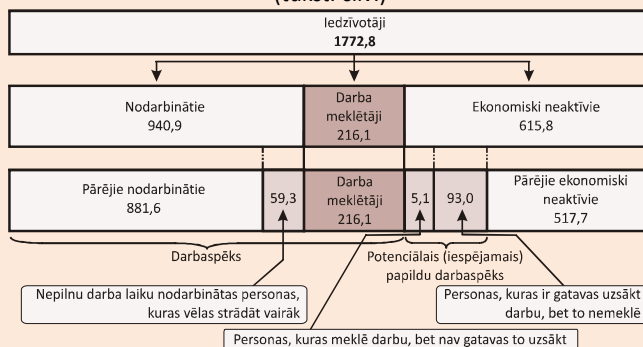
- nepilnu darba laiku nodarbinātas personas, kuras vēlas strādāt vairāk;
- personas, kuras meklē darbu, bet nav gatavas to uzsākt;
- personas, kuras ir gatavas uzsākt darbu, bet to nemeklē.

Saskaņā ar CSP Darbaspēka apsekojuma rezultātiem 2010.gadā valstī bija 1772,8 tūkst. iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 74 gadiem. Lielākā daļa no tiem bija nodarbinātie un ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji (sk. 1.attēlā). Daļai nodarbināto un ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju ir līdzīgas iezīmes kā darba meklētājiem. Tomēr, ja neizpildās kāds no trim nosacījumiem saskaņā ar Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) definīciju par darba meklētājiem, tad šie iedzīvotāji tiek uzskatīti par nodarbinātajiem vai ekonomiski neaktīvajiem iedzīvotājiem¹.

2010.gadā bija 216,1 tūkst. darba meklētāju. Darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā bija 18,7%.

1.attēls

Iedzīvotāji 15–74 gadu vecumā pēc ekonomiskās aktivitātes 2010.gadā (tūkst. cilvēku)

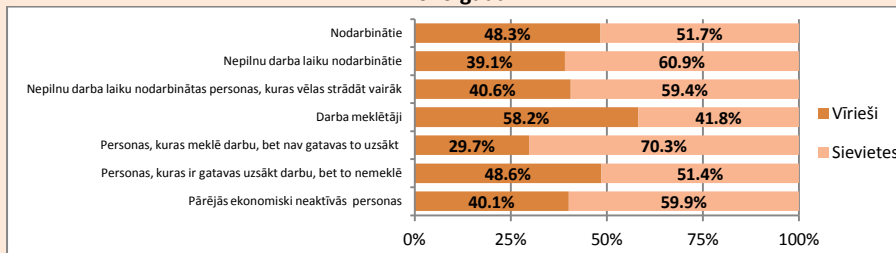

Pēc apsekojuma datiem kopumā valstī bija nodarbināti 940,9 tūkst. cilvēku. No tiem 59,3 tūkst. cilvēku bija **nepilnu darba laiku nodarbinātas personas, kuras vēlas strādāt vairāk**.

2010.gadā bija 615,8 tūkst. ekonomiski neaktīvu iedzīvotāju (personas, kuras nevar pieskaitīt ne pie nodarbinātajiem iedzīvotājiem, ne arī pie aktīvajiem darba meklētājiem). No tiem 5,1 tūkst. cilvēku **meklēja darbu, bet nebija gatavi to uzsākt**, savukārt 93 tūkst. cilvēku bija **gatavi uzsākt darbu, bet to nemeklēja**. Šīs abas grupas (98,1 tūkst. cilvēku) veido **potenciālo (iespējamo) papildu darbaspēku**.

2.attēls

Iedzīvotāji (15–74 gadu vecumā) sadalījumā pēc dzimuma un ekonomiskās aktivitātes 2010.gadā

2.attēlā redzams, ka visos trijos jaunajos darba tirgus rādītājos, kas papildina informāciju par darba meklētājiem, ir lielāks sieviešu īpatsvars. Vislielākais sieviešu īpatsvars (70,3%) bija starp personām, kuras meklēja darbu, bet nebija gatavas to uzsākt. Savukārt starp nepilnu darba laiku nodarbinātām personām, kuras vēlas strādāt vairāk, bija 59,4% sieviešu, bet starp personām, kuras bija gatavas uzsākt darbu, bet to nemeklēja, sieviešu bija tikai nedaudz vairāk nekā vīriešu (attiecīgi 51,4% un 48,6%).

¹ Definīcijas un citus skaidrojumus skatīt metodoloģiskajos paskaidrojumos informatīvā apskata beigās.

NEPILNU DARBA LAIKU NODARBINĀTAS PERSONAS, KURAS VĒLAS STRĀDĀT VAIRĀK

2010.gadā katrs desmitais (91,1 tūkst.) nodarbinātais strādāja nepilnu darba laiku, no tiem 59,3 tūkst. cilvēku bija nepilnu darba laiku nodarbinātas personas, kuras vēlas strādāt vairāk. Gandrīz trīs piektdaļas (59,4%) to tiem bija sievietes, vīrieši – 40,6%. Nedaudz vairāk nekā puse (55,4%) nepilnu darba laiku nodarbināto personu, kuras vēlas strādāt vairāk, nevarēja atrast darbu ar normālu (pilnu) darba laiku.

Ja 2008.gadā nepilnu darba laiku nodarbināto personu, kuras vēlas strādāt vairāk, bija trešā daļa (33,3%) no visiem nepilnu darba laiku strādājošajiem, tad 2010.gadā to bija gandrīz divas trešdaļas (65,1%).

Nepilnu darba laiku nodarbināto personu, kuras vēlas strādāt vairāk, bija 5,1% no ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaita.

Nepilnu darba laiku nodarbinātas personas, kuras vēlas strādāt vairāk, sadalījumā pa vecuma grupām un pēc dzimuma 2010.gadā

	Tūkst. cilv.			Īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, %		
	pavisam	vīrieši	sievietes	pavisam	vīrieši	sievietes
Pavisam (15–74 gadi)	59,3	24,1	35,2	5,1	4,1	6,1
no tiem vecumā (gadi):						
15–24	5,6	ⁿ 3,0	2,6	4,2	4,2	4,3
25–54	45,1	18,3	26,8	5,3	4,2	6,4
55–74	8,6	ⁿ 2,8	5,8	5,1	3,7	6,2

ⁿ – dati balstās uz nelielu skaitu respondentu atbilžu.

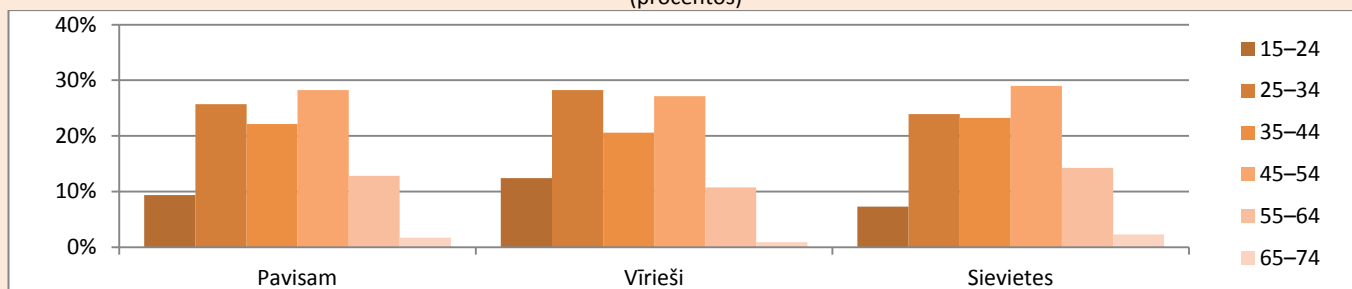
Starp nepilnu darba laiku nodarbinātajām sievietēm, kuras vēlas strādāt vairāk, visaugstākais īpatsvars (29%) bija vecuma grupā 45–54 gadi, nedaudz mazāks īpatsvars vērojams 25–34 un 35–44 gadu vecuma grupā (attiecīgi 23,9% un 23,3%), vecuma grupā 15–24 gadi šis īpatsvars bija salīdzinoši zems (7,3%).

Visaugstākais īpatsvars (28,3%) starp nepilnu darba laiku nodarbinātajiem vīriešiem, kuri vēlas strādāt vairāk, bija vecuma grupā 25–34 gadi, nedaudz mazāks (27,1%) tas bija vecuma grupā 45–54 gadi, 12,4% bija vecuma grupā 15–24 gadi.

3.attēlā redzams jauno rādītāju sadalījums pēc dzimuma un pa vecuma grupām. Grafikā vecuma grupu summa veido 100 %.

3.attēls

Nepilnu darba laiku nodarbinātas personas, kuras vēlas strādāt vairāk, sadalījumā pa vecuma grupām un pēc dzimuma (procentos)

POTENCIĀLAIS (IESPĒJAMĀS) PAPILDU DARBASPĒKS

Starp ekonomiski neaktīvajiem iedzīvotājiem ir divas personu grupas, kurām ir līdzīgas iezīmes kā darba meklētājiem: personas, kuras meklē darbu, bet nav gatavas to uzsākt, vai arī personas, kuras ir gatavas uzsākt darbu, bet to nemeklē. Šīs abas grupas veido **potenciālo (iespējamo) papildu darbaspēku**.

PERSONAS, KURAS MEKLĒ DARBU, BET NAV GATAVAS TO UZSĀKT

2010.gadā 5,1 tūkst. cilvēku meklēja darbu, bet nebija gatavi to uzsākt. Visbiežāk tās ir personas, kuras vēl nav beigušas izglītības iestādi, ir īslaicīgi darbnespējīgas vai arī nevar nekavējoties sākt strādāt ģimenes apstākļu dēļ.

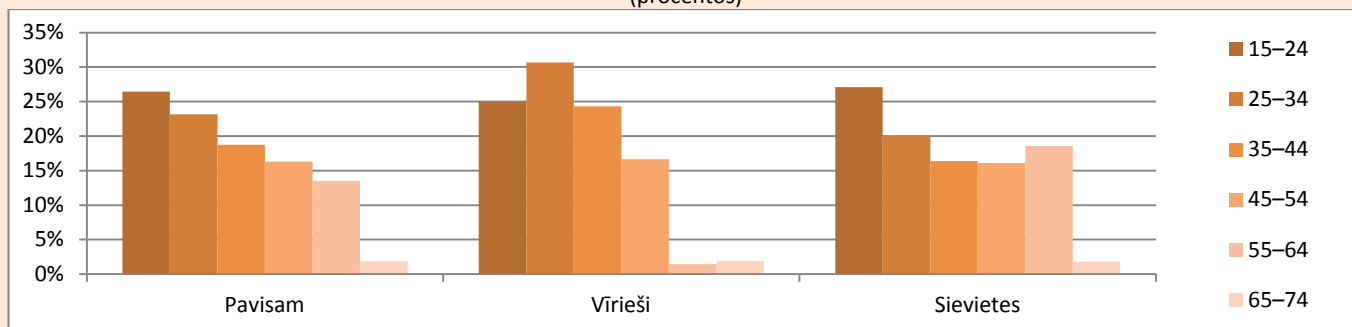
No 5,1 tūkst. cilvēku, kuri meklēja darbu, bet nebija gatavi to uzsākt, nedaudz vairāk nekā puse (58,2%) bija 25–54 gadu vecumā.

Sievietēm, kuras meklēja darbu, bet nebija gatavas to uzsākt visaugstākais īpatsvars (27,1%) bija vecuma grupā 15–24 gadi, 20% bija sievietēm 25–34 gadu vecumā, nedaudz zemāks īpatsvars (18,6%) bija vecuma grupā 55–64 gadi, bet vecuma grupās 35–44 un 45–54 gadi īpatsvars attiecīgi bija 16,4% un 16,1%.

Visaugstākais īpatsvars vīriešiem, kuri meklēja darbu, bet nebija gatavi to uzsākt bija vecuma grupā 25–34 gadi (30,7%), zemāks – 24,9% un 24,3% bija attiecīgi vecuma grupās 15–24 un 35–44 gadi, bet viszemākais īpatsvars bija vīriešiem 55–74 gadu vecumā (3,4%).

4.attēls

Personas, kuras meklē darbu, bet nav gatavas to uzsākt sadalījumā pa vecuma grupām un pēc dzimuma (procentos)

Personu, kuras meklē darbu, bet nav gatavas to uzsākt, īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā katru gadu samazinās – no 0,7% 2005.gadā līdz 0,4% 2010.gadā. Līdzīgi samazinās šo personu īpatsvars ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju kopskaitā (attieciņi no 1,2% 2005.gadā līdz 0,8% 2010.gadā).

PERSONAS, KURAS IR GATAVAS UZSĀKT DARBU, BET TO NEMEKLĒ

2010.gadā 93 tūkst. cilvēku bija gatavi uzsākt darbu, bet to nemeklēja.

Personas, kuras gatavas uzsākt darbu, bet to nemeklē, kā svarīgākos darba nemeklēšanas iemeslus min mācības, slimību vai invaliditāti, ģimenes apstākļus, kā arī to, ka ir zaudējušas cerības atrast darbu.

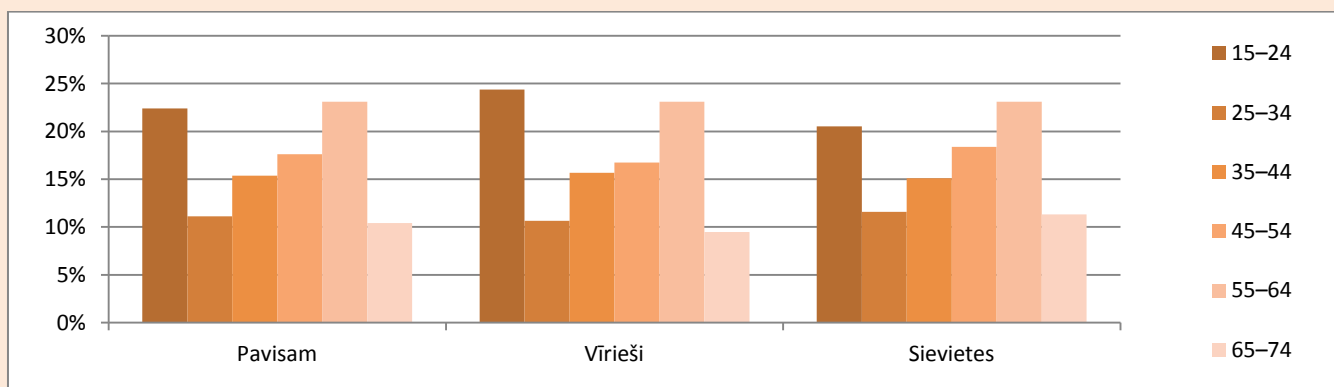
Personas, kuras ir gatavas uzsākt darbu, bet to nemeklē, sadalījumā pa vecuma grupām un pēc dzimuma 2010.gadā

	Tūkst. cilvēku			Īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, %		
	pavisam	vīrieši	sievietes	pavisam	vīrieši	sievietes
Pavisam (15–74 gadi)	93,0	45,2	47,8	8,0	7,8	8,3
no tiem vecumā (gadi):						
15–24	20,8	11,0	9,8	15,8	15,4	16,2
25–54	41,0	19,5	21,5	4,8	4,5	5,1
55–74	31,2	14,7	16,5	18,4	19,6	17,5

Starp sievietēm, kuras ir gatavas uzsākt darbu, bet to nemeklē, 23,1% sieviešu bija vecuma grupā 55–64 gadi, nedaudz mazāks īpatsvars (20,5%) bija vecuma grupā 15–24 gadi. Savukārt vīriešiem visaugstākais īpatsvars (24,4%) bija vecuma grupā 15–24 gadi, nedaudz mazāks (23,1%) tas bija vecuma grupā 55–64 gadi.

5.attēls

Personas, kuras ir gatavas uzsākt darbu, bet to nemeklē sadalījumā pa vecuma grupām un pēc dzimuma (procentos)

IEDZĪVOTĀJI SADALĪJUMĀ PĒC EKONOMISKĀS AKTIVITĀTES UN IZGLĪTĪBAS LĪMEŅA

Darba tirgū svarīgs ir iedzīvotāju izglītības līmenis. 6.attēlā redzami dati par personām vecuma grupā 25–74 gadi. Šajā rādītājā netiek iekļauta informācija par jauniešiem 15–24 gadu vecumā, jo liela daļa no tiem vēl mācās.

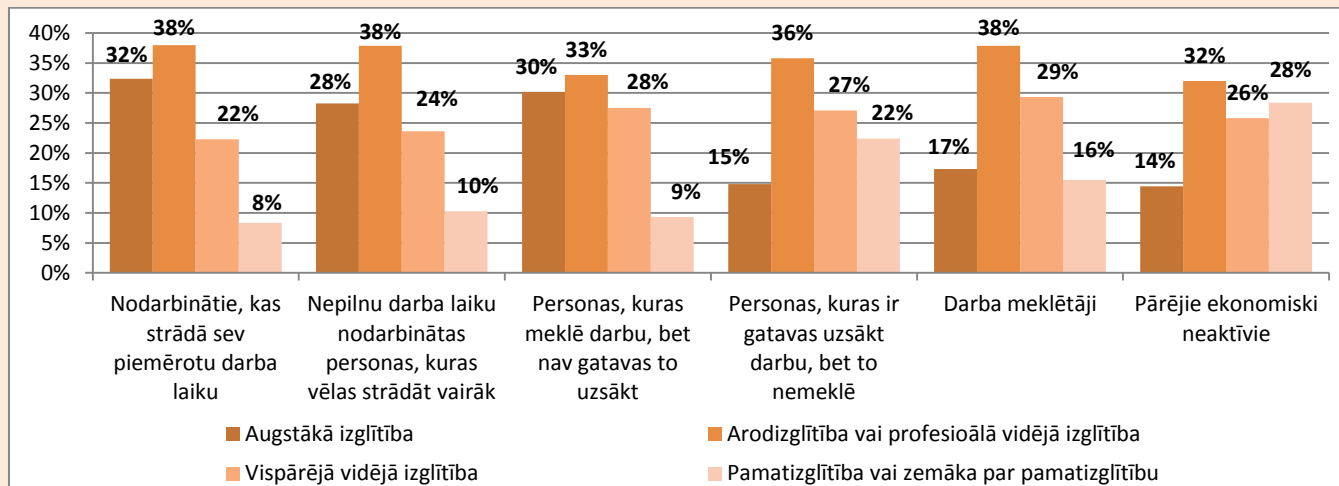
Gandrīz trešdaļai (32%) nodarbināto, kuri strādā sev piemērotu darba laiku, bija augstākā izglītība, bet starp nepilnu darba laiku nodarbinātām personām, kuras vēlas strādāt vairāk augstākā izglītība bija 28% strādājošo un 30% – tiem, kas meklē darbu, bet nav gatavi to uzsākt. Zems īpatsvars ar augstāko izglītību (15%) bija starp personām, kas ir gatavas uzsākt darbu, bet to nemeklē.

Visās ekonomisko aktivitāšu grupās visaugstākais īpatsvars bija personām ar arodizglītību vai profesionālo vidējo izglītību – no 32% līdz 38%.

Starp personām, kuras meklē darbu, bet nav gatavas to uzsākt, vismazāk ir tādu personu, kurām ir iegūta pamatzglītība vai zemāka par pamatzglītību – tikai 9%.

6.attēls

Iedzīvotāji (25–74 gadu vecumā) sadalījumā pēc ekonomiskās aktivitātes un izglītības līmeņa 2010.gadā

BEZDARBU RAKSTUROJOŠIE PAPILDU RĀDĪTĀJI BALTIJAS VALSTĪS

Bezdarbu raksturojošie papildu rādītāji 2010.gadā Baltijas valstīs

	Darba meklētāji		Nepilnu darba laiku nodarbinātās personas, kuras vēlas strādāt vairāk		Personas, kuras meklē darbu, bet nav gatavas to uzsākt		Personas, kuras ir gatavas uzsākt darbu, bet to nemeklē	
	tūkst. cilv.	īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, %	tūkst. cilv.	īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, %	tūkst. cilv.	īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, %	tūkst. cilv.	īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, %
Latvija	216,1	18,7	59,3	5,1	5,1	0,4	93,0	8,0
Lietuva	291,1	17,8	37,6	2,3	16,4	1,0	29,5	1,8
Igaunija	115,9	16,9	12,5	1,8	ⁿ 2,1	ⁿ 0,3	40,6	5,9

Personas 15–74 gadu vecumā.

ⁿ – dati balstās uz nelielu skaitu respondentu atbildžu.

Datu avots: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Nepilnu darba laiku nodarbinātās personas 2010.gadā Baltijas valstīs

	Nepilnu darba laiku nodarbinātās personas, kuras vēlas strādāt vairāk			Nepilnu darba laiku nodarbināto īpatsvars nodarbināto kopskaitā, %
	tūkst. cilv.	īpatsvars nepilnu darba laiku nodarbināto kopskaitā, %	īpatsvars nodarbināto kopskaitā, %	
Latvija	59,3	65,1	6,3	9,7
Lietuva	37,6	34,9	2,8	8,0
Igaunija	12,5	20,0	2,2	11,0

Personas 15–74 gadu vecumā.

Datu avots: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Plašāka informācija par jaunajiem bezdarbu raksturojošiem papildu rādītājiem ir pieejama Eurostat mājaslapas datubāzē http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

METODOLOĢISKIE PASKAIDROJUMI

Dati publicēti saskaņā ar Darbaspēka apsekojuma rezultātiem. Darbaspēka apsekojuma mērķis ir iegūt detalizētu informāciju par situāciju Latvijas darba tirgū, tas ir, iedzīvotāju ekonomisko aktivitāti. 2010.gadā Darbaspēka apsekojumā tika apsekoti 15 tūkst. mājsaimniecību, kurās aptaujāja 29,6 tūkst. cilvēku vecumā no 15 līdz 74 gadiem, līdz ar to iegūtie rezultāti aptver šo vecuma grupu.

Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji jeb darbaspēks – nodarbinātās personas un personas, kuras aktīvi meklē darbu (darba meklētāji).

Nodarbinātie – atbilstoši SDO definīcijām nodarbinātie ir visas tās personas, kuras pārskata nedēļā veica jebkādu darbu vai nu par samaksu naudā vai par atbildzību precēs vai pakalpojumos. Par nodarbinātajiem uzskata arī pašnodarbinātās personas uzņēmējdarbībā, lauku saimniecībā vai profesionālajā praksē. Personas, kuras atrodas pagaidu prombūtnē no darba sakarā ar grūtniecības vai dzemdību atvaļinājumu, kā arī bērna kopšanas atvaļinājumā, uzskata par nodarbinātām, ja pēc atvaļinājuma beigām personai ir garantija atgriezties iepriekšējā darbvietā. Nodarbināto skaitā ietver arī tās personas, kuras strādā savā lauku saimniecībā (zemnieku vai piemājas), lai saražotu produkciju pašu patēriņam vai arī pārdošanai.

Darba meklētāji – visas tās personas, kuras vai nu ir vai nav reģistrētas Nodarbinātības valsts aģentūrā un kuras atbilst visiem šiem nosacījumiem:

1. pārskata nedēļā nekur nestrādāja un nebija pagaidu prombūtnē no darba;
2. pēdējo 4 nedēļu laikā aktīvi (pēc aptaujas anketā uzskaitītām metodēm) meklēja darbu;
3. darba atrašanās gadījumā bija gatavas nekavējoties (tuvāko 2 nedēļu laikā) sākt strādāt. Šajā kategorijā ieskaita arī personas, kuras darbu jau ir atradušas un uzsāks to 3 mēnešu laikā.

Darba meklētāju īpatsvars – darba meklētāju īpatsvars atbilstošās vecuma grupas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, procentos.

Nepilnu darba laiku nodarbinātās personas, kuras vēlas strādāt vairāk – iedzīvotāji 15–74 gadu vecumā, kuri nodarbināti nepilnu darba laiku, bet vēlas strādāt vairāk stundu un ir gatavi to darīt tuvāko divu nedēļu laikā.

Personas, kuras meklē darbu, bet nav gatavas to uzsākt – iedzīvotāji 15–74 gadu vecumā, kuri nav ne nodarbinātie, ne darba meklētāji, kuri pēdējo 4 nedēļu laikā aktīvi meklēja darbu, bet nav gatavi to uzsākt tuvāko divu nedēļu laikā.

Personas, kuras ir gatavas uzsākt darbu, bet to nemeklē – iedzīvotāji 15–74 gadu vecumā, kuri nav ne nodarbinātie, ne darba meklētāji, kuri vēlas strādāt un ir gatavi to darīt tuvāko divu nedēļu laikā, bet darbu nemeklē.

Potenciālais (iespējamais) papildu darbaspēks – personas, kuras meklē darbu, bet nav gatavas to uzsākt un personas, kuras ir gatavas uzsākt darbu, bet to nemeklē.

Lai jaunus rādītājus salīdzinātu ar darba meklētāju īpatsvaru ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, tad arī tos izsaka kā īpatsvaru ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā. 2010.gadā valstī bija 1157 tūkst. ekonomiski aktīvo iedzīvotāju.

©Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde, 2012.

Sagatavojusi Nodarbinātības statistikas daļa.

Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā atsauce obligāta.

Atbildīgā par izdevumu Zaiga Priede, tālr. 67366886.